

ГРИШУНІН О.В.
УДК 658.8.011.1

ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ ТОРГОВОЇ СФЕРИ ДЕРЖАВНИХ СТРУКТУР

Розглядаються проблеми розвитку торгової сфери державних структур. Для рішення проблеми розглянути питання програмно-цільового регулювання народного господарства як теорії суспільного відтворювання, системного аналізу, управління економікою, методології комплексного регіонального розвитку і розміщень продуктивних сил.

Ключові слова: програмно-цільове регулювання, муніципальний продовольчий фонд, ринкова інфраструктура, муніципальна структура, торгово-господарська діяльність.

Рассматриваются проблемы развития торговой сферы государственных структур. Для решения проблемы рассмотрены вопросы программно-целевого регулирования народного хозяйства как теории общественного воспроизводства, системного анализа, управления экономикой, методологии комплексного регионального развития и размещения продуктивных сил.

Ключевые слова: программно-целевое регулирование, муниципальный продовольственный фонд, рыночная структура, торгово-хозяйственная деятельность.

The problems of development of auction sphere of state structures are considered. For the decision of problem to consider the question of adjusting of national economy program-having a special purpose how the theories of public reproduction, systems analysis, management by an economy, methodology of complex regional development and placing of productive forces are.

Key words: program regulation, municipal food fund, marketing structure, trading activity.

Проблема розвитку торгової сфери державних структур обумовлюється необхідністю формування і економічного регулювання одного з основних компонентів соціально орієнтованої ринкової економіки. Лібералізація торгової діяльності дозволила сформувати конкурентне середовище на ринку товарів народного споживання, відродити підприємницьку активність у формуванні економічних зв'язків торгівлі з виробництвом. Проте перехід до соціально орієнтованої ринкової економіки передбачає необхідність захисту інтересів споживачів, створення цивілізованих взаємостосунків між торговими партнерами, підвищення рівня якості життя населення. Особливу значущість питання державного управління торгівлею отримують в умовах

децентралізації і демократизації державного управління економікою коли центр тяжкості в ухваленні ряду рішень переміщається на муніципальний рівень. Всі питання функціонування, що стосуються розвитку міського співтовариства, розв'язуються тепер органами місцевого самоврядування самостійно, особливо питання товаропостачання і задоволення потреб населення муніципальної структури.

Проте, існуюча на рівні державних структур система управління торгівлею, як показує практика, недостатня для ефективного регулювання комерційної діяльності [5, с.234, 10, с.78]. Оптова ланка слабо розвинута, і не здатна належним чином налагодити взаємостосунки, як з роздробом, так і з виробництвом. В результаті

з асортименту реалізованих товарів «вимиваються» недорогі предмети першої необхідності, особливо потрібні соціально незахищеним верствам населення; росте кількість правопорушень в торгівлі. Дані факти викликають необхідність аналізу існуючої системи державного управління торгівлею.

В ході вироблення нової концепції торгової діяльності в Україні, в умовах децентралізації державного управління в цілому, гостро ставиться питання забезпечення цілеспрямованої дії на підсистемі державного рівнів, що сприяють формуванню прогресивної структури торгової сфери і створити єдину систему державної підтримки. Разом з тим вже накопичений певний досвід вирішення існуючих суперечностей і проблем, виявляє контури нової системи, що забезпечує розвиток суспільства на основі балансу інтересів всіх учасників процесу.

Враховуючи збільшену активність державних структур в самостійному регулюванні торгово-господарської діяльності на місцях, вивчення процесу становлення і розвитку механізму державного управління торгівельною сферою визначає особливу актуальність даної статті.

Слід зазначити також, що наявні розробки в більшості своїй присвячені вивченню різних аспектів організації торгової діяльності і маркетингу в масштабах окремого підприємства або зовнішньої торгівлі на міждержавному рівні. Одночасно з цим у вітчизняній і зарубіжній літературі недостатньо повно висвітлювалися питання розділення повноважень різних рівнів державного управління галуззю, «ключові слова»: програмно-цільове регулювання, муніципальний продовольчий фонд, ринкова інфраструктура, муніципальна структура, торгово-господарська діяльність, сутність управління сферою торгівлі на мезорівні - в державних структурах. Питання організації торгової сфери державних структур, форми і методи її регулювання на користь місцевого

співтовариства висвітлені також недостатньо. Відсутні і розробки, присвячені питанням компетенції різних рівнів державної влади в процесі формування і управління споживчою політикою.

В умовах становлення ринкових відносин програмному методу регулювання економіки належить важливе місце. Він припускає розробку і реалізацію системи заходів цільового призначення як ефективного способу направленої дії держави (або органів місцевого самоврядування) на процеси економічного і соціального розвитку, формування міжрегіональних пропорцій і зв'язків.

Основою програмно-цільового регулювання народного господарства є теорія суспільного відтворення, системного аналізу, управління економікою, методології комплексного регіонального розвитку і розміщення продуктивних сил. Вони створюють умови для наукового розуміння і обґрунтування сутності, принципів і механізму реалізації цільових комплексних державних програм. Цілеспрямоване планування економічних, науково-технічних, соціальних і інших заходів в комплексних програмах узгоджується з використанням в ході реалізації цих заходів ринкових регуляторів [7, с.268]. Програмний метод управління господарством в умовах високого рівня його усупілення володіє додатковими можливостями ефектно поєднувати початки планоірності і саморегулювання.

Цільові комплексні муніципальні програми як найактивніший метод регулювання ринкової економіки в сучасних умовах покликані виконувати функції інтеграції державних, суспільних і індивідуальних інтересів і відносин, концентрації ресурсів на здійсненні місцевих народно-господарських проектів [13,14]. Це найважливіший інструмент соціально-економічної політики місцевих органів влади, що передбачає використання різноманітних адміністративних і, головним чином, економічних методів, серед яких -

індикативне регулювання і місцеве самоврядування. Отже, під муніципальною програмою в нових умовах господарювання слід розуміти обґрунтований і прийнятий в установленому порядку планово-прогнозна документ, що розкриває мету і принципи розвитку державних структур, що містить механізми їх реалізації.

Реалізація державних програм створює умови для значних перетворень багатьох сторін життя населення державних структур, при цьому притягуються багатобічні ресурси капіталовкладень, матеріально-технічних засобів, що визначає необхідність ретельного наукового і проектного обґрунтування такої програми. Ця обов'язкова вимога пов'язана і з новими задачами розвитку місцевого самоуправління в Україні, викликаними зміною її геополітичного і соціально-економічного положення [15, 30с.]. Тому високий науковий рівень підготовки програм — одна з найважливіших умов муніципально-програмного регулювання.

Одним з основних напрямів реалізації місцевої соціально економічної політики виступає політика розвитку споживчого ринку державних структур і, зокрема, їх сфери торгівлі. Дана сфера створює передумови як для розвитку місцевої промисловості і економіки в цілому, так і для здійснення місцевої соціальної (підвищення рівня якості життя населення через задоволення його насущних потреб) і екологічної політики (споживання якісної, екологічно чистої продукції).

Як основний механізм реалізації політики розвитку споживацького ринку державних структур виступає програмний метод. Конкретні заходи регулювання споживацького ринку в рамках даної програми, на мою думку, повинні включати наступні заходи.

В першу чергу, заходи щодо регулювання споживацького ринку повинні бути направлений на оздоровлення фінансового положення місцевих підприємств, і, отже, стабілізацію прибуткової частини бюджетів,

без наповнення яких практично неможливе рішення соціальних проблем даних державних структур.

Так, в частині здійснення заходів протекціонізму по відношенню до місцевих товаровиробників повинне бути запланований:

1. Ухвалення на рівні адміністрації області, адміністрації міст і районів рішень про надання пільг по податках, тарифам на комунальні послуги підприємствам торгівлі у яких в об'ємі реалізації питома вага місцевих товарів перевищує певний рівень;

2. Реалізація проекту «місцеві продукти», який передбачає організацію продажу на комісійних початках на чи крупних підприємствах торгів з великою пропускнуною спроможністю товарів високої якості і в найширшому асортименті, вироблюваних провідними місцевими підприємствами харчової і переробної промисловості;

3. Пріоритетне виділення інвестицій з місцевого бюджету (інвестиційної фундації) для здійснення проектів, що забезпечують підвищення конкурентоспроможності продукції місцевих підприємств (поліпшення товарного вигляду, фасовки, упаковки, якості);

4. Відкриття спеціалізованих торгових підприємств по реалізації промислових товарів, що випускаються місцевими підприємствами, передбачивши можливість організації оптового і дрібнооптового продажу товарів;

5. Надання податкових пільг підприємствам промисловості, збільшуючий об'єм реалізації продукції (за умови збереження об'єму платежів до бюджету на рівні попереднього періоду);

6. Розробка і затвердження заходів щодо обмеження ввезення на територію державних структур алкогольної продукції (за умови її місцевого виробництва).

В частині створення нормального конкурентного середовища, захисти від несумлінної конкуренції боротьби з тіншовим

оборотом програма повинна акцентувати увагу на наступних напрямках:

- посилювання контролю за якістю товарів, витісненням із споживацького ринку товарів сумнівного походження (без сертифікатів відповідності, фальсифікованих і т.п.);

- розробка і ухвалення комплексу заходів по впорядкуванню торгівлі на речових і продовольчих ринках;

- розробка пропозицій по застосуванню диференційованих ставок місцевих податків, ліцензійних зборів, тарифів до дрібних підприємств торгівлі, громадського харчування, які в порівнянні з крупними підприємствами об'єктивно мають більш високий рівень витрат обігу, але виконують важливу соціальну функцію по забезпеченню населення товарами першої необхідності;

- координація діяльності на території державних структур Державної податкової інспекції, Управління федеральної податкової поліції, управління внутрішніх справ, Держторгінспекції по боротьбі з тіншовим оборотом, забезпеченню виконання законодавства про обов'язкове застосування контрольно-касових машин;

- здійснення комплексу заходів по наведенню ладу на ринку алкогольної продукції.

В частині регулювання цін на основні продукти харчування доцільно передбачити в програмі наступні заходи:

- створення муніципального продовольчого фонду з фінансуванням закупівель з бюджету, що дає можливість встановлювати мінімальні ціни на хліб для всього населення даної території і на основні продукти харчування, що поставляються установам соціальної сфери (при цьому закупівлі доцільно здійснювати через муніципальну продовольчу корпорацію);

- створення в рамках муніципального продовольчого фонду резерву то варів для проведення товарних інтервенцій для придушення сплесків цін у разі їх виникнення;

- кредитування в окремих випадках закупівель крупних оптових партій про постачання для проведення товарних інтервенцій через державні структури, контрольовані мерією;

- зниження цін на продукти харчування для установ соціальної сфери за рахунок організації прямих поставок від товаровиробників (без участі посередників) за системою взаємозаліків (через міський бюджет) і через вексельний обіг.

Як реалізація заходів державної підтримки підприємств торгівлі і громадського харчування, що здійснює соціально значущі функції доцільно на муніципальному рівні здійснення наступних заходів:

- компенсація за рахунок коштів бюджету збитків магазинів споживчої кооперації від торгівлі хлібом і іншими товарами першої необхідності у віддалених і малонаселених пунктах;

- надання податкових пільг торговим організаціям, обслуговуючим сільське населення;

- пільгове кредитування сезонних закупівель і завезення товарів в сільську місцевість.

З метою створення системи гарантованих замовлень і стабільних споживачів для сільгосптоваровиробників і підприємств переробної промисловості державних структур в програмі повинно бути передбачено:

1. Складання довгострокових договорів з організаціями і установами Міністерства оборони. МВС України на поставку продовольства з умовою авансування закупівель;

2. Створення в державних утвореннях системи централізованих закупівель продовольства у власних товаровиробників для місцевих бюджетних організацій через муніципальну продовольчу корпорацію, не допускаючи розпиленості коштів по бюджетних установах, що значно знижує ефективність їх використання;

3. Підготовка пропозицій по розширенню закупівель до муніципального продовольчого фонду в цілях підвищення ролі цієї фундації в постачанні державних структур і регулювання цін.

В частині розвитку ринкової інфраструктури і створення системи цивілізованих посередників доцільне проведення наступних заходів:

1. Участь в створенні в районах області заготовчо-збутових кооперативів по реалізації сільгосппродукції і продуктів її переробки;

2. Участь в створенні міжрегіонального оптового продовольчого ринку

3. Організація муніципальної продовольчої корпорації з власною матеріально-технічною базою (складські приміщення і торгові площі) для здійснення безпосередніх закупівель не тільки у крупних, але і у дрібних товаровиробників, а також для організації дрібнооптової торгівлі;

4. Створення Торгово-сервісного будинку на принципах акціонерного суспільства з рівною пайовою участю жителів державних структур;

5. Відтворення на нових принципах заготівельної системи споживацької кооперації

а) при недоліку оборотних коштів організація закупівель сільгосппродукції у населення з розрахунками по схемі натурального обміну у формі зустрічних поставок промислових товарів;

б) інтеграція заготівельних організацій споживкооперації з міжрегіональним оптовим продовольчим ринком;

в) створення організаціями споживчої кооперації спільно з сільськими господарствами кооперативів по переробці і збуту сільгосппродукції, що закуповується у населення;

г) організація на території державних структур інтегрованих структур оптових посередників і створення торговельно-фінансових груп; сприяння розвитку місцевої Торговельно-промислової палати.

Як активні заходи щодо просування місцевих товарів на внутрішньому і зовнішньому ринках в державній економічній програмі можуть бути заплановані:

1. Проведення місцевих, обласних, міжрегіональних, міжнародних виставок-ярмарків продукції і товарів;

2. Проведення роздрібних торгових ярмарків під девізом «місто - селу» і «сіло - місту»;

3. організація виставково-торгового центру;

4. Створення постійно діючої виставки товарів місцевих товаровиробників;

5. Видання і розсилка каталогу продукції, що випускається місцевими підприємствами;

6. Укладення угод з адміністраціями, країв і областей України про економічне співробітництво і організація на їх основі товарообміну;

7. Вивчення і упровадження нових технологій просування товарів в умовах неплатежів юридичних осіб і низької платоспроможності населення (упровадження пластикових кредитних карток, систем натуральних виплат заробітної платні, пенсій, суміщених з взаємозаліками з позабюджетними фундаціями і бюджетом, комісійна торгівля для товаровиробників і т.д.).

З метою організації зовнішньоекономічних зв'язків доцільно проведення ряду заходів:

1. Розвиток зовнішньоекономічних зв'язків в ув'язці із станом внутрішнього ринку і проблемою підтримки місцевих товаровиробників;

2. Заборона спроб іноземних фірм та їх представництв по захопленню внутрішнього ринку готових виробів державних структур, особливо продуктів харчування і товарів масового попиту;

3. Підтримка, в першу чергу, контактів з фірмами, що мають інтерес по закупівлі в муніципальному утворенні готових виробів, напівфабрикатів, сировини і матеріалів:

4. Віддавати пріоритет залученню іноземних інвестицій і створенню спільних підприємств у сфері виробництва.

В плані організації на території державних структур маркетингової діяльності в програмі може бути відображений:

1. Об'єднання банків комерційної інформації державного інформаційно-аналітичного центру, обласного (міського) комітету із статистики, інформаційно-консультаційного центру обласного управління сільського господарства, міжрегіонального оптового продовольчого ринку і забезпечення доступу до цих банків даних суб'єктів споживацького ринку на певних умовах;

2. Вдосконалення технології ведення місцевого реєстру товарів і організація обміну реєстрами з іншими муніципальними утвореннями і регіонами Росії (на основі укладених угод);

3. Організація державного центру по наданню маркетингових послуг підприємствам на базі державного інформаційно-аналітичного центру, засновником якого є місцева адміністрація;

4. Створення системи моніторингу споживчого ринку муніципальної структури;

5. Організація обміну маркетинговою інформацією з містами-партнерами в зарубіжних країнах, з якими підписані угоди про співпрацю.

Доцільність використання в механізмі місцевого самоврядування подібних програм доводиться практикою. Так, в Києві створена фундація підтримки гарантованого постачання населення життєво необхідними товарами. Таким чином, програмний метод починає використовуватися в практиці здійснення соціально-економічної політики муніципалітетів. І чим більш конкретними стануть місцеві програми, тим більшого насичення споживчого ринку вдасться добитися, що дозволить підвищити рівень

якості життя населення муніципальної структури.

Література:

1. Бланк И.А. Торговый менеджмент. - Киев: УФИМБ, 2007. - 408 с.
2. Вайсман, Арнольд. Стратегия маркетинга: 10 шагов к успеху; Стратегия менеджмента: 5 факторов успеха [Пер. с нем.]. - М.: АО "Интерэксперт": Экономика, 2005. - 343, [1] с.
3. Воронин Г.А., Лапин В.А., Широков А.Н. Основы управления муниципальным хозяйством. М.: Моск. обществ. научн. фонд, 2001.
4. Газарян А. Миссия местных властей и проблемы предоставления услуг на селению. Теоретические основы гражданской администрации. В кн.: Местное самоуправление: проблемы и перспективы. Под ред. М.Б. Горного. СПб: 2003.
5. Древалъ И.В. Местное самоуправление в мегаполисе. В кн.: Местное само управление: проблемы и перспективы. Под ред. М.Б. Горного. СПб: 2005. - 376 с.
6. Егоров, В.Ф. Управление торговлей крупного города в новых условиях хозяйствования / Санкт-Петербург: ун-т экономики и финансов. - СПб.: Изд-во Санкт-Петербург. ун-та экономики и финансов, 2005. - 107 с.
7. Лавров А.М., Сурнин В.С. Реформирование экономики: региональные аспекты. Ч. 2. Региональный маркетинг и тенденции его развития. - Кемерово, 2004. - 415 с.
8. Муниципальный менеджмент / Под ред. Морозовой Т.Г. - М.: Банки и биржи, ЮНИТИ, 2007. - 263 с.
9. Справочник предпринимателя розничная торговля, оптовая торговля, общественное питание и гостиничное хозяйство. - М.: Наука, 2000. - 592 с.
10. Холлис Г., К. Плокер. На пути к демократической децентрализации: пере стройка региональных и местных органов власти в новой Европе, 2005. - 125 с.
11. Щур Д.Л., Труханович Л.В. Основы торговли. Оптовая торговля. настольная книга руководителя, главного бухгалтера и юриста. М.: Издательство "Дело и Сервис", 2000. - 544 с.
12. Guy, CM. Corporate strategies in food retailing and their local impacts: a case study of Cardiff // Environment a. planning. A. - L., 2006. - Vol. 28, N 9. - P. 1575-1602
Аннотация : О программах развития продовольственной розничной торговли в Великобритании. На примере: Кардиффа
13. Noponen, H.; Markusen, A.; Driessen, K. Trade and American cities: who has the comparative advantage? // Econ. development quart. - Newbury Park, 1997. - Vol. 11, N 1. - P. 67-87
Аннотация: О дифференцированном положении городов США в получении выгод от внутренней и внешней торговли.